

да забравя първия удар и огорчение, които преживяхме и то от братя по перо. Струваше ни доста безсъни нощи и страхове, че можем да изгубим сградата. Нашият покрив. Нашият ДОМ. Членовете на СБП в града, по онова време те бяха само пет или шест човека, се организираха в група, която, поради непреодолими противоречия помежду им, много скоро се разпадна, но преди това започнаха да атакуват присъствието ни в Дома и изобщо правото ни на самостоятелен организационен живот. Аргументите им бяха повече от несъстоятелни, но крайно обидни. Особено активна беше една дама. Тя беше заявила не къде и да е, а пред самия Общински съвет, че видите ли тяхната групичка са истинските писатели в града, а ние, на “Крали Марко” 11, графоманите. Ерго, сградата трябва да бъде дадена на тях. То това беше и нездравото и разделящото ни в старата организация, където действаше ехото на член първи от комунистическата конституция. Членовете на СБП бяха по право първа категория писатели. Те бяха представителните. От техните редове се избираше председател, а всички останали бяхме – “и други”, тоест втора категория творци с ограничени права в организационното и издателското поведение на Дружеството. Новото Сдружение създаваше равнопоставеност за своите членове, предоставяше им равен старт, с което стана много симпатично и се прие с адмирации не само от пишещите в града, но и от обществеността и колегите от другите гилдии. То отговаряше на духа на времето. Предполагаше и уставно осигуряваше равнопоставеност на всички свои членове.

Когато на едно място се съберат много “кандидати за околийска слава”, а по принцип творците са славолюбив вид хора, и когато те са българи, всичко се разваля, казват. Но при нас, като голямо изключение, това не се случи. Въпреки правените опити през годините, организацията не се разпадна или разцепи, защото авторите, които се вляха в нея, в по-голямата си част, убедена съм, приеха своето членство в Сдружението не толкова като признание за личните им творчески възможности или изключителност, а като МИСИОНЕРСТВО, желание да се служи на духовното в тъмното време на обърканите ценности. И какво например, освен мисионерство, е решението на организацията да издава вестник за култура, изкуство и литература, във време когато духовните категории най-малкото не са на мода. Когато общественият интересът към тях е нулев, а средства да се осъществи подобно ам-

бициозно начинание са под нулата. Защото изкуство, изкуство, но да се развива то, се нуждае от финансова подкрепа. Сдружението на писателите не е търговско дружество или производствено предприятие. То не произвежда материална печалба. Единственият сигурен източник на доход, на който можеше да се разчита, бе членският внос от по 1 лв., събиран от педесетина бедни като църковни мишки творци. Затова основно усилията на редколегията на в-к “КИЛ”, както и на ръководството във времето беше не само да отстоява присъствието ни в сградата, но и да търсят финансова подкрепа за реализиране на своята културна програма от знайни и незнайни източници, да убеждават в полезността на нашето издание и на самото Сдружение и то във време, когато, повтарям, самата дума култура звучеше като мръсна приказка. Или поне излишна за момента. Едва днес се заговори и призна, че духовните категории – изкуството и културата, са фундаментът на едно общество, неговият КИЛ; че нашата култура е най-конвертируемият български продукт, който можем да предложим на света. Но тогава... О, Боже, колко много разходвана енергия, усилия, време и ангажиране на личен авторитет и връзки ни костваше да търсим съиздатели или други форми за подкрепа, защото без тях оцеляването ни беше заложено на карта и често сме изпадали в пълна финансова безизходица. Колко обиди преглъщахме пред заключени врати, колко неразбиране и пренебрежение получавахме. Но макар и рядко, срещаме и отзивчивост. Дори желание и готовност за подкрепа. Така например за известно време като съиздатели към нас се придъединиха Фестивалният и конгресен център и Дворецът на културата и спорта с единственото изискване по страниците на вестника да отразяваме някои от проявите им, но най-вече филмовите фестивали. Получи се едно добро сътрудничество, което донесе и на двете страни самочувствие и полза. И до днес директорът на ФКС, г-н Илко Раев, се гордее със съвместната ни работа.

Редколегията на “КИЛ” и особено ръководствата на Сдружението през годините осъществяваха своята дейност на обществени начала. Заплати не се плащаха. Е, как подобно поведение да не се категоризира като мисионерство. Рубриките, които се поддържаха в изданието бяха добре замислени и целяха задоволяването на обществените потребности от духовност. Особено внимание отделяхме на публикациите, адресирани към младите хора.

Така се появи заглавието “В помощ на абитуриента и кандидат-студента”. Годици наред там печатахме анализи и разработки на литературни теми. Те винаги бяха съобразени с изискванията на учебната програма в момента и бяха подготвяни от изтъкнати литературоведи и изявени преподаватели по български език и литература. В развихрилата се търговия с платени уроци по тази дисциплина доста хора са споделяли с удовлетворение и благодарност, че са подготвяли своите деца за матура или униреситетски изпити именно от публикациите в “КИЛ” – стойностни, но и безплатни за тях. Във всеки брой пишехме за варненската и българската култура, за красотата на българския език. Запознавахме читателите си с варненските автори, които чрез “КИЛ” школуваха перата си в публични изяви и получаваха известност. Бяхме единственото литературно издание на нашата територия и полагахме усилия за отглеждането на литературна смяна и за задоволяване на обществената потребност от духовност. Беше време, когато театралните и кинозалоните бяха празни, но ние непрекъснато пишехме за постиженията в тази област и се опитвахме да подклаждаме интереса особено към стойностните театрални постановки.

Според нашето скромно мнение изкуството, и в частност литературата, е най-достоверния свидетел на своето време и ние всячески се опитвахме да поощряваме създаването на подобен тип “свидетелства” с организирането на конкурси за поезия или за написването на къси разкази, които после публикувахме в изданието. Тази наша философия се разбираше и споделяше от сътрудниците и особено от членовете на Сдружението. Нали те избираха ръководствата, вменяваха поведението им и одобряваха програмата на организацията. А авторите на вестника, външни и вътрешни не получаваха никакво възнаграждение за своите материали или някакви си мижави 2 до 3 лева, най-много до 5. Хонорарите бяха обидно ниски. Едно стихотворение например се хоноруваше 2 лева, а разказ- с главозамайващата сума от 5 лв. Въпреки тези цифри, през годините сътрудници не са ни липсвали. При нас, освен прощаващи, публикуваха и значими автори и професионалисти, защото вестникът освен че задоволяваше естествената им потребност за изява, пробуждаше и възрожденското им чувство за служене на културата.

Днес масово се подема, и слава богу, кампания за стимулиране на четенето и повишаване интереса към книга-

та у младите хора. Това ние го предприехме още преди 15 години. Под логото „От книгата по-хубава фрегата няма за пътешествия далечни” – стих, взет от великолепната американска поетеса Емили Дикенсън, сме обходили стотици училища във Варна и окръга. Срещали сме се с малки и големи ученици, присъствали сме при откриването на учебни години и на различни просветни празници, водени единствено от желанието младите хора да открият рая на четенето, да оценят духовните простори, които една книгата може да им разкрие. Ами организираните безбройни лирични понеделници, премиери на книги, четенията в книжарници, дискусиите, полемиките, които сме водили по парливи въпроси, свързани с творчеството и времето ни, усилията ни да възкресим духовното минало на Варна. Често първи сме откривали и правили достойствие на културната общественост неизвестни исторически истини като например факта, че по варненското радио за първи път в България е прозвучала българска радиопиеса, сътворена от класиците на българската литература, писателите Ангел Каралийчев и Матвей Вълев. Организирали сме чествания на позабравени или пренебрегвани творци като Богомил Тодоров и Димитър Стойчев, както и на много други. Не само писатели. Организирали сме тематични вечери на морската поезия, на любовната лирика, на християнското творчество. Пренасяли сме изявите си дори и в църквите, само и само да изпълним по-добре и по-въздействащо културната мисия, на която сме се вrekli. И се получаваха. Името на великолепния поет Богомил Тодоров например, тръгнал си трагично от този свят, събра стотици хора в големия салон на хотел “Черно море”, за да му отдадат нужния поклон като варненец и творец. Свиреше Анатолий Вапиров, стиховете поднасяше актьорът Стоян Алексиев и като че ли за да се убедим, че не сме само “от мира сево”, когато звучеше великолепното стихотворение на Богомил “Смъртта на чайката”, един гларус застана на големия витринен прозорец на залата и, за да се отплати на публиката, започна упорито да чука по стъклото с клюна си, сякаш искаше на всяка цена да привлече вниманието ни. По-мистично настроените присъстващи приеха появяването на птицата като пратеник на Боги и на Бога. Беше неповторимо преживяване за всички ни. Някаква среща с вечността, на която изкуството служи.

С общи усилия градяхме авторитета на Сдружение-

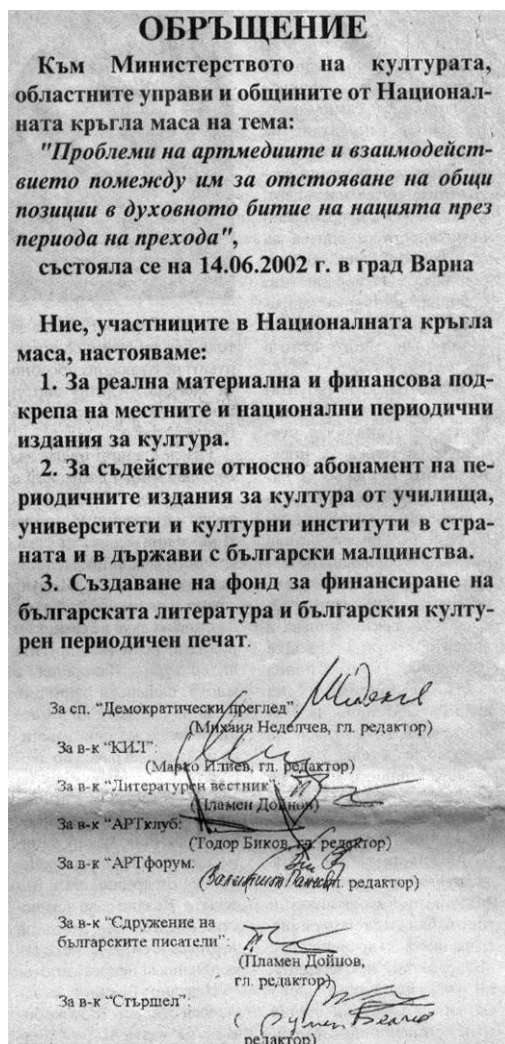
то. То започна да става по-видимо и респектиращо като творческа организация, с творчески фигури. Имената на Лиляна Ставрева, Димитър Ефендулов, Любомир Владков, Върбан Боров, Севда Костова значеха много за културна Варна. Те бяха наши уважавани колеги и ние правехме всичко възможно гласът им да се чува по-често. Многозначителен е и фактът, че преобладаващо членове на СБП от Варна са били или са наши членове. Наскоро прелиствах сборниците с пиеси, които театър "В.Друмев" Шумен издава като резултат от ежегодно провежданите конкурси за драматургия. В единия от томове беше представен Захари Карабашлиев, писателят, който през последните години нашумя на литературния ни небосклон, особено със заглавието "17 процента сиво". Представяйки се в сборника, той отбелязва, че е бил член на "Сдружението на писателите – Варна." Зарадвах се много. Каква голяма похвала за нас от това един успял вече писател да отбележи, че е тръгнал точно от нашата организация. Изкушавам се да допусна, че ние сме успели да прелеем у него самочувствие и постоянство към литературата, на която той продължи да служи и в далечна Америка. Споменавам само неговото име не защото е единственият творец, считаш за престиж присъствието си в нашите творчески редици, а защото мога да пропусна някого, а творецът е раним човек и не заслужава дори и неволно да бъде пренебрегван.

Разбира се, допускахме и грешки. Имаше хора, които виждаха смисъла на съществуването ни като организация и издание единствено или предимно в обгрижване на тяхното лично творчество и творческа персона и ако "Азът" им не

присъстваше някъде, се сърдеха много и с поведението си демотивираха безкористните усилия на останалите. Други преекспонираха собствения си талант и се изживяваха като нобелисти, с което дразнеха колегите си. Случваше се да прехвъркват искри между различни творчески индивидуалности, размяна на хапливости, но нали това ражда писателския фолклор – доказателство, че се е водил

и води истински творчески живот. Той допуска кавги, литературни нападки или бохемски прояви, които оцветяват писателското и градско ежедневие. Но времето, в което битуваше шеговитата приказка за невъзможността да срещнеш варненски писатели да се движат по един и същ тротоар, защото не могат да се понасят, отдавна беше отминало.

Много, много са събитията, които Сдружение на писателите – Варна сътвори през тези двадесет години от своето съществуване. Трудно е да бъдат описани всичките, но резултатът е видим: възрожденската къща на ул."Крали Марко" 11 стана средище на богат културен живот в града, превърна се в истинско духовно огнище. Благодарение на всички членове на организацията. Без изключение. Затова никак не е високопарно като определяме съществуването ни, творческия и организационен живот, които водехме през изминалите години като МИСИОНЕРСТВО. Както и да го гледаме, оценяваме или критикуваме днес, по същество то е такова. Затова със самочувствие можем да заключим с думите на поета Димитър Стойчев: всеки може да ни гази (и са ни газили в годините), но никой не може да ни прескочи. Нас ни има, съществуваме, ние – СДРУЖЕНИЕ НА ПИСАТЕЛИТЕ – ВАРНА и по делата ще ни познаете.

Обръщение от участниците на Националната кръгла маса на тема Проблеми на артмедиите и взаимодействието помежду им за отстояване на общи позиции в духовното битие на нацията през периода на прехода

ЛЕТОПИС НА ИЗВИСЕНАТА ДУХОВНОСТ

20 ГОДИНИ СДРУЖЕНИЕ НА ПИСАТЕЛИТЕ – ВАРНА

Този проект е част от кандидатурата
на Варна за европейска столица
на културата през 2019 г.

Веселина Цанкова

Марко Илиев

ЛЕТОПИС НА ИЗВИСЕНАТА ДУХОВНОСТ

20 ГОДИНИ СДРУЖЕНИЕ НА ПИСАТЕЛИТЕ – ВАРНА

Издателство МС ООД
Варна, 2011

Веселина Цанкова –
писателка, със своя светлина
в създаването и живота
на СП – Варна, и в. „КИЛ“

Марко Илиев –
писател,
първият гл. редактор
на в. „КИЛ“

© Веселина Цанкова
© Марко Илиев

ЛЕТОПИС НА ИЗВИСЕНАТА ДУХОВНОСТ

Редакционна колегия:
Ванилин Гавраилов – председател
на Сдружение на писателите – Варна
Иван Овчаров – гл. редактор на в. „КИЛ“
Кирил Георгиев – член на УС на Сдружението

Киро Янев - „Пегас“, пластика, бронз
Кирил Тодоров - графично оформление

Издателство МС ООД
Варна, 2011

Формат 70/100/12; п. к. 5; тираж 300

Печат Колор принт ПАК, Варна

ISBN 978-954-8493-17-8

СЪДЪРЖАНИЕ

ПО ДЕЛАТА ЩЕ НИ ПОЗНАЕТЕ - 7

I.

ЖИВОТВОРНИЯТ ДУХОВЕН ЗЕМЕТРЪС - 13

II.

СПОРОВЕТЕ ОКОЛО ЧЛЕН ПЪРВИ ОТ УСТАВА - 22

III.

ПРЕОДОЛЯВАНЕ НА НОРМАТИВНАТА ЕСТЕТИКА - 23

IV.

В УСКОРЕН РИТЪМ МИНАХА ДНИТЕ,
МЕСЕЦИТЕ, ГОДИНИТЕ... - 25

V.

НОВИ СЪИЗДАТЕЛИ НА ВЕСТНИК „КИЛ” - 33

VI.

РАЗШИРЯВАНЕ НА ДЕЙНОСТИТЕ.
ПОДОБРЕНО СТОПАНИСВАНЕ НА ДОМА
НА ПИСАТЕЛЯ. ОБЩОГРАДСКИ ПРОЯВИ - 36

VII.

НОВ, ВЪЗСТАНОВИТЕЛЕН ПЕРИОД
НА СЪГРАЖДАНЕ - 43

VIII.

КУЛТУРНИ И СОЦИАЛНИ ДЕЙНОСТИ.
МЕЖДУДРУЖЕСТВЕНИ ОТНОШЕНИЯ.
КУЛТУРНА ПАМЕТ - 48

Веселина Цанкова

ПО ДЕЛАТА ЩЕ НИ ПОЗНАЕТЕ

Ние си дължим тази книга. Ние, членовете на Сдружение на писателите – Варна. Бивши, настоящи, бъдещи. И най-вече бъдещи. Както и обществото.

Защо?

Поетесата Блага Димитрова беше казала: *”Нямаш минало, щом нямаш памет. А пък искаш бъдеще да имаи!”* Литературата трябва да има бъдеще и пишешите са тези, които би трябвало да го създават и защитават.

Сам по себе си фактът, че в заетото време, което изживяхме и, уви, все още продължаваме да изживяваме, една литературна творческа организация е просъществувала цели двадесет години, без да се разцепи или разпадне, е уникален. Той заслужава да бъде обговорен и споделен. Като колективен опит и пример. Същото се отнася и за изданието на организацията, - вестникът за култура, изкуство и литература получил звучното, много морско, многозначително и подтекстово име – “КИЛ”. Нали носещата греда на кораба, онази негова част, която поема тежестта и му позволява да се носи над водата, се нарича кил. А какво са културата, изкуството и литературата, освен гръбнакът или “носещата греда” на обществото. Всяко. Те са неговият КИЛ!

Двадесет години организация и издание, родило се като намерение още в нейния устав, са на авансцената на духовността в нашия град. И не само тук. Особено “КИЛ”, лицето на творческото обединение, завоюва популярност. Когато в България започна “пролетта на гражданите”, една великолепно „хрумка” на поета Аврам Аврамов, името му пробуди надежди, бързо стана познато за много творци от различните краища на страната и те започнаха да търсят възможност за творчески изяви на страниците му.

В онова наистина разногледно време, връхлетяло ни след 10 ноември 1989 г., няма логическо обяснение решението на поета, сатирика и преводача Иван Троянски да положи основите на самостоятелна писателска организация във Варна, (между другото - първата в страната) освен патетичното “на ползу роду и литература”. Под същия знаменател трябва да поставим съпричасността, градивните и общополезни сили, които неговата идея получи от доста пишещи в града, явили се учредители. И не само уч-

редители.

Няма да забравя ранната пролет на 1990 г., когато Троянски ме повика за да поговорим по осенната го идея и да потърси подкрепата ми за нея. Още отговаряше за преводачите във Варна, за което ползваше една стичка на малкото площадче до Арменската църква в града. Стаичката всъщност беше преграденото високо пространство на бивш магазин. До нея се отиваше по едни дървени

стълби. Изправен, човек стигаше тавана на стаята, толкова беше мъничка и ниска, но прозорецът, тръгващ от пода, създаваше измамната представа за пространство и позволяваше целият живот от малкото, но много оживено площадче, да нахлува вътре и, както самият Троянски отбелязваше, да прави живота просторен. Или може би самият Троянски създаваше тази представа, защото беше “просторен” човек, с широк поглед, широки житейски възгледи и великолепно чувство за хумор. Това, че имаше юридическо образование, съвсем улесни идеята му. Всички съпричастни с нея, по стар навик, оставихме основно той да движи проблема по изготвяне на устава и регистрирането на самата организация. Е, може би не всички. Троянски имаше доста технически помощници за осъществяване на делото, като например писателят Панчо Недев, но аз не бях от тях. В центъра на вниманието ми тогава бяха други проблеми – политически, и те основно поглъщаха времето ми.

Естествено не почвахме на празно поле. Преди нас съществуваше официозното Дружество на писателите към СБП, което състоялите се събития обезсмислиха

Иван Троянски - първи председател на Сдружението на писателите - Варна

организационно и то се саморазпусна. Всъщност думата саморазпусна не е точна. Беше принудено да стори това, защото СБП с официално писмо се отказа от своите подразделения в страната, а ние бяхме тяхно подразделение. Ситуацията ни изненада. Започнаха едни драматични събрания, обсъждания в духа на “что делать”, показни напускания на организацията със съответните писмени декларации, обвинения към някои от членовете на действащото до момента ръководство за самоуправство, снемане на доверие от тях, както и други емоционални актове, които доведоха до този край. Оставаше обаче Домът на писателя, граден специално за покрив на творците от Варна, за техен клуб, който не само ги приютяваше през годините, но и осигуряваше възможност за изяви им в своя красив камерен салон. Домът предлагаше удобства. Беше обзаведен. Имаше бюра, столове, дори хладилник и пиано. Всичко необходимо за един пълнокръвен организационен и творчески живот. Нашето бързо настаняване там (или неизлизане) осуети подхвърлянето му на произвола на съдбата, разграбване на имуществото, а вероятно и обсебването на самата сграда от нароилите се имуществени апетити на избуялите знайни и незнайни херои на прехода, както в суматохата това се случи с Дома на фолклориста. Нали беше време на раздържевяване и предявяване на невероятни претенции за какво ли не, а собствеността на сградата дълго тънеше в неизвестност. Никой не знаеше чия е. Години наред ние изживяхме страха да не се появят реституционни искания към нея, на които по никакъв начин не можехме да се противопоставим, както постъпвахме с останалите претенденти към имота. Едва към края на 1990 година стана ясно, че красивата сграда на ул. “Крали Марко” 11, проектирана във възрожденски стил от талантливия архитект Камен Горанов, е държавна собственост, макар че и този факт е спорен, защото изграждането ѝ е станало със средства от самооблагането. Но това са подробности от пейзажа. Демократичния. По-важното е, че нашето присъствие в сградата респектирало всеки нездрав интерес към нея и местните управи, независимо от политическия им цвят, имаха своето оправдание да отбиват собственически мераци и претенции на отделни личности и организации с аргумент, че сградата се стопанисва от НОВОУЧРЕДЕНАТА НЕЗАВИСИМА ТВОРЧЕСКА ОРГАНИЗАЦИЯ “СДРУЖЕНИЕ НА ПИСАТЕЛИТЕ” – ВАРНА. А по онова време думата независим-а(о), което означаваше гражданска, а

не казионна, респектирало много. По-късно се появила доста независими, особено писателски структури, но във времето те бързо изчезваха от обществения небосклон и особени неприятности не успяха да ни създадат.

От старото Дружество ние наследихме организационен и емоционален опит, авторитет и една добра културна традиция. Приятелства по творчески интереси и възгледи също. Нали доста от нас бяхме членове на старата организация. Не случайно през годините винаги сме намирали начини и поводи да отбелязваме яркото творческо присъствие на много събратя по перо, както и техни годишнини, независимо че те не са се присъединили към нас или по един или друг повод са ни напуснали във времето. Та забравя ли се и как може да бъде отречено общественото поведение във Варна на един поет като Кольо Сегов, например. Той беше в непрекъснато движение, човек, който не познаваше покоя и с поведението си остави диря в културния и обществен живот на града. Дълго ръководеше дружествените дела като председател и направи много за издигане авторитета на пишущите от Варна и интереса към литературата изобщо. Негова например беше идеята за създаване на “Театър на поезията” във Варна. На сцената на този театър варненци преживяха незабравими мигове от срещите си с големи български и световни поетични имена. Или присъствието на великолепият писател Никола Радев, който макар и за кратко, но в много сложно и политически разделно време, ни ръководеше. Той наложи един дух на консенсус и толерантност помежду ни и неговият стил бе съзнателно копиран и пренесен като поведение от новите председатели и ръководства на организацията. Нещо повече: бившите членове на Дружеството приемахме в новоучреденото Сдружение, без да се спазват уставните изисквания това да се случва на Общо събрание и с избор. Който пожелаеше, ставаше наш член по право и постепенно към нас се преляха повечето от членовете на старото Дружество. И тези, които в началото се колебаеха да сторят това. Нямахме, както се казва, конфликт на интереси. Те бяха едни, общи: творците да се подкрепят, а духовността във Варна да се развива. Но за да бъдем коректни към историческите факти, трябва да припомним с няколко думи биографията на Дружеството на писателите към СБП – Варна. То съществува от 1970 г. Учредено е в края на годината. В една справка пише, че появяването му е наложено в изпълнение на Априлската линия на БКП за децентрализация на културния живот

1980 г. Лиричният понеделник на Богомил Тодоров

у нас – неизбежна за времето си формулировка за всяко дори и смислено действие, каквото е създаването на Дружеството. То имаше за цел да се погрижи за пишешите, каквито на Варна никога не са липсвали, да ги събере на едно място, в една организация. И за да се придаде по-голяма тежест и авторитет на новасъздаденото творческо ядро СБП прехвърляше да членуват в него и автори от София. Такава беше практиката и в останалите дружества в страната. Софийнци се водеха нещо като в творческа командировка и по правило обираха каймака на творческите контракти и друг вид финансови поощрения за пишешите. В началото Дружеството е наброявало 24 писатели. От тях живеещи във Варна са 20, от които трима членове на СБП. Към 1 март 1988 г., малко преди Дружеството да се разпусне, те вече са 54 души. От тях – пет членове на СБП.

Но пътят ни през годините не беше никак лесен. Затрудняваше се от обективни и субективни причини. Нямахме опит в независимостта, освен огромното желание да бъдем такива, но не знаехме как да се справяме, без височайш покровител. Особено финансов. Нали доскоро ни ръководеше Партията. Тя осигуряваше издръжката на всяка обществена структура. Бившето Дружество движеше своите дела - организационни и културни с доста щатни бройки и средства. Сега оставахме без тях: *Да си свободен – се оказва мъчна участ* – споделя писателят Стефан Цанев и е абсолютно прав. Писателят е наивен човек, непрактичен. Той се рее в своите творчески светове и му е трудно да се приземява и да преодолява затруднения. Особено финансови, затова често ни сполетяваха кризисни ситуации, а още по-често прътите в колелетата на организацията се оказваха повече и от самите колелета. Няма